

Turkis

JURIDISK RÅDGIVNING
FOR KVINNER

ÅRSRAPPORT
2008

FORORD

Denne rapporten gir en oversikt over Juridisk rådgivning for kvinner sin virksomhet i 2008.

Årsrapporten brukes både internt og eksternt. Den fungerer som en kortfattet orientering til nye saksbehandlere i JURK, og blir distribuert til bevilgende myndigheter. Den blir videre benyttet av enkeltpersoner, organisasjoner, offentlige organer og andre interesserte. Rapporten kan fås ved henvendelse til JURK, eller hentes på vår hjemmeside www.jurk.no.

For de som er interessert i å vite mer om JURK sitt arbeid, anbefaler vi å ta direkte kontakt med oss, da denne rapporten ikke er tilstrekkelig til å gi et uttømmende bilde av vår virksomhet.

Rapporten bygger i stor grad på oppsett fra tidligere årsrapporter. Det gjør det enklere å sammenligne driften fra år til år.

Oslo, mars 2009

Kari Arnetveit
Daglig leder

INNHALDSFORTEGNELSE

<u>1</u>	<u>PRESENTASJON</u>	5
1.1	INNLEDNING	5
1.2	JURKS VIRKSOMHET	5
1.3	JURKS ORGANISASJON.....	6
<u>2</u>	<u>ØKONOMI OG DRIFT</u>	8
2.1	FINANSIERING	8
2.2	DRIFT	10
2.3	ÅRSREGNSKAP	11
2.4	PROSJEKTREGNSKAP.....	12
<u>3</u>	<u>SAKSMATERIALE OG METODE</u>	15
3.1	TYPE HENVENDELSE	15
3.2	TYPE SVARBREV.....	15
<u>4</u>	<u>OPPLYSNINGER OM DE RÅDSØKENDE</u>	16
4.1	BOSTED.....	16
4.2	STATSBORGERSKAP	17
4.3	SIVIL STATUS.....	17
4.4	ALDER.....	17
4.5	YRKE OG FORSØRGELSESKILDE	18
4.6	HVORDAN FIKK KVINNEN KJENNSKAP TIL JURK?	19
4.7	HVORFOR JURK?.....	20
4.8	HVILKEN TYPE RETTSHJELP HAR KVINNEN BENYTTET TIDLIGERE?	20
<u>5</u>	<u>OVERSIKT OVER RETTSOMRÅDENE</u>	21
5.1	EKTESKAP	22
5.2	BARN OG FORELDRE	22
5.3	UGIFT SAMLIV	23
5.4	TRYGD-, SOSIAL- OG FORVALTNINGSRETT	23
5.5	ARVERETT	24
5.6	BOLIGRETT	24
5.7	AVTALERETT.....	25
5.8	GJELD	25
5.9	ARBEIDSRETT.....	26
5.10	RETTSHJELPSRETT	26
5.11	ERSTATNING/FORSIKRING	26
5.12	UTLENDINGSRETT/INTERNASJONAL PRIVATRETT	26
5.13	FENGSELSRETT	27
5.14	MISHANDLING AV KVINNER	27
<u>6</u>	<u>SAKSBEHANDLINGSGRUPPENE</u>	31

6.1	FENGSEL, GJELD, VOLD OG MISSHANDLINGSGRUPPEN.....	31
6.2	BOLIG, ODLE OG UTLENDINGSRETTSGRUPPEN.....	33
6.3	ARBEID, SOSIAL OG TRYGD GRUPPEN	34
7	<u>RETTSPOLITISKE GRUPPENE.....</u>	36
7.1	TRAFFICINGGRUPPEN.....	36
7.2	ASYLPROSJEKTET.....	36
7.3	FAMILIEGRUPPEN	36
7.4	FRI RETTSHJELP	37
7.5	VOLDSPROSJEKTET	37
8	<u>ANNET RETTSPOLITISK ARBEID OG INFORMASJONSARBEID .....</u>	39
8.1	GENERELT.....	39
8.2	HØRINGER.....	39
8.3	RETTSPOLITISK FORENING	39
8.4	JURK I MEDIA.....	39
8.5	JURKEBULLETTIN	39
8.6	FELLESSEMINARET	39
9	<u>INTERN SKOLERING .....</u>	41
9.1	GENERELT.....	41
9.2	OPPLÆRINGSUKEN	41
9.3	FOREDRAGSLUNSJER.....	41
10	<u>INTERNASJONALE SAMARBEIDSPROSJEKTER.....</u>	42
10.1	TANZANIA-PROSJEKTET, SAMARBEID MED KWIECO	42
10.2	JURIDISK RÅDGIVNING FOR KVINNER I LITAUEN.....	43
10.3	RETTSHJELPSTILTAK I LATVIA- MARTA-SENTERET	44
10.4	GUATEMALA-PROSJEKTET, SAMARBEID MED ICCPG.....	44
11	<u>STUDIETUR .....</u>	47
11.1	INNLEDNING	47
11.2	AMSTERDAM	47
12	<u>MEDARBEIDERE 2008.....</u>	48

1 PRESENTASJON

1.1 Innledning

I 1974 ble Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) startet som et grunnforskningsprosjekt, etter initiativ fra kvinnelige jurister og jusstudenter som arbeidet i Kvinnesaksgruppen ved Det Juridiske fakultet. Gjennom sitt arbeid oppdaget de en utbredt mangel på rettskunnskap blant kvinner. Det viste seg at det skulle svært mye til før kvinnene tok kontakt med rettshjelpsapparatet. Et annet problem var at kvinner som hadde tilegnet seg juridiske kunnskaper også hadde vanskeligheter med å bruke dette i sin egen situasjon. I ettertid har arbeidet i JURK bekreftet resultatene fra undersøkelsen.

Lovverket er i dag formelt kjønnsnøytralt. Ved praktiseringen viser det seg imidlertid at kvinner ofte kommer dårligere ut av konfliktsituasjoner enn menn. Kvinners livssituasjon er i perioder svært ulik menns. Dermed vil formelt kjønnsnøytrale rettsregler ikke føre til reell likebehandling. I tillegg har menn gjennomgående mer rettskunnskap enn kvinner. Erfaring viser at kvinner også har vanskeligere for å orientere seg i, og benytte seg av det tradisjonelle rettsapparatet.

Dagens medarbeidere i JURK konstanterer at vi fremdeles er en viktig aktør også i 2008. Organisasjonen har en evne til å tilpasse seg de rettslige utfordringer som til enhver tid foreligger, og vi har slett ikke erfart at behovet for vår virksomhet har avtatt. Vi ser det derfor som gledelig at JURK fremstår som en sterk organisasjon, med en jevn tilstrømning både av klienter og kvinnelige jusstudenter som ønsker å bruke noe av sin studietid på JURK.

JURK blir drevet med dispensasjon fra advokatmonopolet. Dispensasjonen er gitt av Justisdepartementet. Vi gir gratis juridisk bistand til alle kvinner som oppsøker oss. Det stilles ingen øvrige vilkår. Dette medfører at JURK blir kontaktet av kvinner fra alle sosiale lag.

1.2 JURKs virksomhet

1.2.1 Formål

JURKs hovedformål er å bekjempe kvinneundertrykking og å bedre kvinners rettsstilling.

Organisasjonen ønsker å benytte kunnskapen om lovverket til å gi råd og veiledning til kvinner. Erfaringene JURK får gjennom den praktiske rettshjelpen kanaliseres til rettpolitisk arbeid. Dette har vært og er selve bærebjelken i ideologien som ligger bak JURKs eksistens. Vår kunnskap om kvinners faktiske rettslige situasjon viderefremmes til samfunnet, og på den måten får rettshjelpen en betydning utover den konkrete hjelpen hver enkelte kvinne får.

1.2.2 Gratis rettshjelp til kvinner

Vi yter gratis rettshjelp til kvinner i ulike rettslige konfliktsituasjoner. Det vil si at vi prøver å ivareta den rådsøkendes interesser ut fra gjeldende rett, gjennom generell og konkret rådgivning og partsrepresentasjon.

1.2.3 Rettpolitisk arbeid i et kvinneperspektiv

Det prinsipielle arbeidet drives ut i fra de erfaringer vi gjør gjennom den konkrete rettshjelpen. Det kvinnepolitiske perspektivet står i sentrum. Dette vil si at vi vurderer kvinners rettsstilling etter gjeldende rett, og kommer med forslag til forbedringer der det er

nødvendig for å oppnå reell likestilling. På enkelte rettsområder er det også ønskelig med regler som ivaretar og respekterer kvinners spesielle behov.

Det rettspolitiske arbeidet ivaretas blant annet gjennom utarbeidelse av høringsuttalelser til nye lovforslag, påvirkning av offentlige instanser, deltakelse i samfunnsdebatten ved foredrag, avisinnlegg med mer.

1.2.4 Forebyggende arbeid

En viktig del av JURKs virksomhet er forebyggende rettshjelp og rettsinformasjon. JURK arbeider under målsetningen ”hjelp til selvhjelp”. Vi legger i stor grad vekt på kunnskapsformidling, konkret og generelt, for å gjøre kvinner i stand til selv å løse sine juridiske problemer.

Det forebyggende arbeidet er en svært viktig del av JURKs arbeid for å demme opp for den bevisste eller ubevisste kvinneundertrykkningen som skjer i det norske samfunnet.

1.3 JURKS organisasjon

1.3.1 Organisasjonsstruktur

JURK drives etter prinsippet om flat struktur. Noen oppgaver må likevel delegeres til ulike organ. De enkelte organer er Fellesmøtet, Styret, daglig leder, saksbehandlingsgruppene, rettspolitisk gruppe (RPG), strukturendringsgruppe (SEG) og public relations gruppe (PR). JURK har også prosjektgrupper som arbeider med spesifikke emner.

Fellesmøtet

Fellesmøtet (FM) er JURKs øverste organ og består av alle medarbeiderne. Fellesmøtet skal vurdere og fatte vedtak av økonomisk, faglig, politisk og prinsipiell viktighet om JURKs anliggender. Organet har delegasjonsadgang til andre i organisasjonen. Daglig leder og alle saksbehandlere har møteplikt på Fellesmøtet. Fellesmøtet avholdes hver fjerde uke.

Styret

Styret består av en saksbehandler fra hver av saksbehandlingsgruppene, samt en observatør. Styret har møter hver uke, og er ansvarlig for oppfølging av budsjett og regnskap, ansettelse av nye medarbeidere og behandling av permisjonssøknader. Videre har styret ansvar for å fordele midler til eksterne kurs og konferanser, og for å forberede saker til FM og internseminar.

Daglig leder

Daglig leder administrerer den daglige driften av JURK. Dette innebærer arbeid med den utadrettede virksomheten, PR, økonomiforvaltning og administrasjonsarbeid. Daglig leder arbeider full tid, og er ansatt for en periode på to år med mulighet til forlengelse.

Saksbehandlingsgruppene

Saksbehandlingen skjer i grupper som består av 5 eller 6 medarbeidere. I 2008 hadde JURK tre grupper. Her blir sakene diskutert og svarbrevene til klient godkjent. På dette møtet deltar også en som har arbeidet som saksbehandler i et år, nedtrapper. Gruppen er kollektivt ansvarlig for den enkelte sak, men det er alltid én saksbehandler som er kontaktperson og hovedansvarlig overfor den rådsøkende. JURK benytter faglig ekspertise på Universitetet i Oslo, i de ulike departementene og på andre offentlige kontorer dersom det er nødvendig for saksbehandlingen. Enkelte private advokater er også behjelpelige med faglig veiledning.

Den kollektive arbeidsformen er valgt både ut fra et rettssikkerhetshensyn, og av hensyn til den enkelte saksbehandler. Vi innser de faglige begrensninger som kan ligge i at alle medarbeiderne er studenter, men vi mener dette blir kompensert gjennom en slik arbeidsform.

De tre saksbehandlergruppene er spesialisert på hver sine felt som følger:

Gjelds-, fengsels-, volds- og mishandlingssaker.

Arbeids-, trygde-, og sosialsaker.

Bolig-, odelsaker og utlendingsrett.

Alle gruppene behandler pengekrav innen til eksempelvis kontrakt og erstatningsrett, internasjonal privatrett, arve-, barne- og familierettslige spørsmål.

Kontroll og korrekturgruppen (KKG)

Kontroll og korrekturgruppen koordinerer og samordner det rettspolitiske arbeidet i JURK.

KKG består av minst en saksbehandler fra hver saksbehandlingsgruppe. KKG er ansvarlig for å godkjenne alle høringer, brosjyrer og artikler som publiseres.

Strukturendringsgruppe (SEG)

Strukturendringsgruppens mandat er å gjennomgå og utarbeide forslag til endringer i JURKs organisasjonsstruktur på områder hvor dette anses nødvendig. Videre har gruppen ansvar for JURK sitt bibliotek.

PR-gruppen

PR-gruppen har ansvar for JURKs profil utad. Dette omfatter informasjonstiltak rettet mot klienter, oppdatering av hjemmesider og utgivelse av Jurkebulletine. Gruppen er videre ansvarlig for utforming av alt generelt informasjonsmateriell.

1.3.2 Saksmottak

JURK tar imot henvendelser per brev, telefon eller ved personlig fremmøte. Vi tar ikke imot saker per e-post.

Besøks og postadresse:

JURK

Arbinsgate 7

0253 Oslo

I 2008 hadde JURK telefonvakt på telefonnummer 22 84 29 50 til følgende tider:

Mandag og onsdag fra kl 9-15

Tirsdag kl 17-20

Klientmottak ved personlig fremmøte:

Tirsdag kl 12-15 og kl 17-20

I tillegg hadde JURK i 2008 mottak på Blindern annenhver onsdag. Videre hadde JURK mottak i Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt (Bredtveit) annenhver onsdag, samt andre fengsler på Østlandet som har kvinnelige innsatte.

2 ØKONOMI OG DRIFT

2.1 Finansiering

2.1.1 Justisdepartementet

Justisdepartementet tildelte i bevilgninger for 2008 kr 2 712 138. Midlene skal i hovedsak brukes til konkret juridisk rådgivning.

2.1.2 Oslo kommune

I 2008 fikk JURK kr 440 000 i støtte fra Oslo kommune.

2.1.3 Andre fylkeskommuner og kommuner

Vi søker alle landets fylkeskommuner og kommuner om støtte til å dekke våre utgifter i forbindelse med henvendelser fra kvinner i deres kommuner.

I 2008 utgjorde disse bevilgningene totalt kr 45.000.

Tilskudd fra kommuner og fylkeskommuner	Beløp i kr
Rogaland fylkeskommune	10000
Nordland fylkeskommune	15000
Stavanger kommune	5000
Trondheim kommune	5000
Kristiansund kommune	5000
Totalt:	45 000

I tillegg fekk JURK kr.1000 i støtte fra Sykkylven kommune i 2007 som ikke framkom av fjorårets rapport, men er tatt med i årsoppgjøret for 2007.

2.1.4 Universitetet i Oslo (UiO)

Universitetet i Oslo har også i år betalt for våre lokaler, strøm, telefon og postgang. Dette er av avgjørende betydning for vår eksistens.

2.1.5 Fredrikke Tønder Olsen og Martha Webergs legat

Bakgrunnen for legatet er et testament etter Fredrikke Tønder Olsen. Hun bestemte at avkastningen av en av hennes eiendommer skulle tilfalle utgiveren av bladet «Norges Kvinder», med pålegg om at bladet fortsatt skulle utgis etter følgende formål:

Større makt og innflytelser til kvinner

Kamp mot den overhåndtagende materialisme og senkede moral

Arbeide for et renere og bedre samfunn og en skjerpet rettsoppfatning i sedelighetssaker

Oppdragelse av en målbevisst ungdom

Utgiver av «Norges Kvinder» var Martha Weberg, og ved hennes død i 1942 gikk avkastningen og forlagsrettighetene i arv til hennes døtre. Det ble etter hvert opprettet et legat i samarbeid med Norske Kvinners Nasjonalråd, men etter noen år måtte bladet og senere Norske Kvinners Nasjonalråd opphøre.

De gjenværende i legatstyret var enige om at det måtte treffes en ordning med hensyn til en best mulig oppfølging av legatets formål. Etter en sondering fant styret ut at JURKs arbeid tilfredsstilte intensjonene og formålet bak legatet. Den årlige avkastningen av legatet tilfaller nå JURK, og legatet har fortsatt det samme navn.

I legatets fagkomité sitter til enhver tid Dekanus ved Det juridiske fakultet, leder av Norges Kvinne- og Familieforbund og daglig leder i JURK. Det fjerde medlemmet skal velges blant kvinnelige dommere i Borgartings lagmannsrett.

I 2008 søkte JURK legatet om å få tildelt penger til gjennomføring av felleseminaret siden dette i 2008 skulle omhandle diskriminering og derfor kunne falle innunder legatet sitt formål.

Fagkomiteen vedtok at midlene fra legater kunne brukes til felleseminaret, men midlene ble øremerket til foredragsholdere. Videre ble det bestemt at det som ble igjen skulle tilfalle JURK, som skulle utarbeide en brosjyre om gjeld. Det ble tildelt kr.26.000,- Etter at felleseminaret var arrangert stod det igjen kr.2042,-. Disse midlene skal brukes til trykking av gjeldsbrosjyren som er utarbeidet av gjeldsgruppen.

2.1.6 Annen økonomisk støtte

Finansieringskilder	beløp
Studentsamskipnaden	70.000
Henne magasinet	26.749
Andre inntekter totalt:	76.749

2.1.7 Problemer med finansieringen

JURK har helt fra starten i 1974 hatt problemer med finansieringen av driften. Vi bruker unødig mye tid og ressurser på å skaffe bevilgninger. Avhengigheten av politisk velvillighet til å støtte oss, og stor usikkerhet om beløpets størrelse gjør en langtidsplanlegging og dermed en effektiv planlegging av økonomien vanskelig. Midlene våre er i hovedsak forbeholdt saksbehandling. Derfor må vi søke om ekstern støtte til prosjekter, deltakelse på seminarer, studietur og annet.

2.2 Drift

JURK har i 2008 hatt full drift fra uke 2 til og med uke 50 med unntak av stengt i påskeuken og under studieturen i uke 23.

JURK ønsker å foreta mer oppsøkende virksomhet for å nå de kvinnene som har minst ressurser. Vi ønsker videre å arbeide mer rettspolitisk og være en aktiv deltaker i samfunnsdebatten. JURKs overordnede målsetting er å forsøke så langt råd er å avhjelpe mest mulig av det udekkede rettshjelpsbehovet i samfunnet. utfordringen blir å disponere ressursene på en mest mulig hensiktsmessig måte.

Medarbeiderne får kun betalt for 16 timers uke, mens den faktiske arbeidstiden er omtrent det dobbelte.

2008	Reell arbeidstid	Lønnet arbeidstid	Ulønnet arbeid	Ulønnet arbeid i prosent
2008	15 771 timer	9 385 timer	6 385 timer	41 %

Tabellene viser arbeid som er utført av saksbehandlerne i 2008. Daglig leders, nedtrapperer og prosjektmedarbeiderer vederlagsfrie arbeid er ikke regnet med.

I sommermånedene, uke 25-32, har noen av medarbeiderne vært lønnet i full stilling mens andre har vært fristilt.

De fleste av medarbeiderne må ta opp studielån ved siden av arbeidet i JURK, og studiene blir som regel forsinket med minst ett semester. Medarbeidernes idealisme er derfor en forutsetning for JURKs eksistens.

JURK har i 2008 hatt like mange klienter som tidligere år. Målet for 2009 er å øke saksmengden noe og nå ut til flere.

2.3 Årsregnskap

Regnskap 2008	Budsjett 2008	Regnskap 2008
Inntekter:		
Bevilgninger		
Justisdepartementet	2612452	2712138
Oslo Kommune	440000	440000
Andre Kommuner	40000	45000
SIO	70000	70000
Sum bevilgninger	3162452	3267138
Andre inntekter :		
Godtgjørelse for admin på internasjonale prosjekter ***		139751
Støtte til studieturen *		23000
Egen andel for tilsette		11900
Støtte frå Henne		26749
Tilbake bet feil lønn		2907
Renter		15452
Sum andre Inntekter		219759
Sum inntekter	3162452	3486897
Utgifter		
Lønn/feriepenger	2000000	2277200
Arbeidsgiveravgift	700000	321404
Tilbake bet frå nav		-11916
Sum lønnskostnader	2700000	2586688
Kontorrekvisita	50000	31512
Kontor og IT-utstyr	200000	112273
Trykking/Porto	120000	142148
Aviser, faglitteratur etc.	20000	10910
Reisekostnader	30000	26654
Markedsføring	20000	17713
Gaver	10000	7986
Regnskapsføring	5000	5917
Forsikringer	40000	33851
Kolonial	35000	20141
Prosjekter	100000	53106
Studietur *	70000	60290
Seminar/Kurs **	70000	55301
Bankgebyrer/renter	5000	4492
Diverse	100000	102513
Internasjonalgruppe	10000	59338
Sum driftskostnader	885000	744143
Sum kostnader	3585000	3330831
Årsresultat	-422548	156066
Egenkapital per 31.12.08		1033552

* se eget regnskap i rapporten fra studieturen

** se eget regnskap i rapporten fra fellesseminaret

*** se eget regnskap under i punkt 2.4, prosjektregnskap

2.4 Prosjektregnskap

JURK har i 2008 hatt enkelte prosjekter som ikke har gått via vår regnskapskontor, Senter for Statlig Økonomistyring, region Trondheim. Begrunnelsen for dette er at bidragsyter har krevd en egen konto for disse prosjektene.

2.4.1 Litauenprosjektet

Litauenprosjektet, oppstart og samarbeid med studentdrevet rettshjelpstiltak i Vilnius, WIIC finansiert av FOKUS.

Inn på konto	Kr
Inngående balanse 2008	380,69
Overføring fra FOKUS 1	106 558
Overførsel FOKUS 2	71 039
Renter	184,07
Sum	178 161,76
Ut av konto	
Overførsel WIIC 1	92 514
Refusjon til JURK for utlegg	6 366,10
Overførsel WIIC 2	67 686
Refusjon prosjektreise	2 325
Transaksjonskostnader	9
Sum	168 980,69
Utgående balanse 2008	9181,07

2.4.2 Latviaprojektet

Latviaprojektet, samarbeid med Resource Centre for Women (Marta senteret)

Inn på konto	kr
Inngående balanse 2008	4304,55
Overførsel FOKUS	258 653
Overførsel FOKUS 2	189 961
Overførsel FOKUS 3	26 087
Renter	364,45
Sum	479 370
Ut av konto	
Overføring til Resource Centre for Women 1	240 366
Overføring til Resource Centre for Women 2	30 875
Overføring til Resource Centre for Women 3	180 945
Refusjon utlegg JURK	26 624,77
Transaksjonskostnad	6
Sum	478 255
Utgående balanse 2008	361,45

2.4.3 Guatemala prosjektet

Samarbeid med ICCPG Guatemala, finansiert av NORAD og FOKUS

Inn på konto	kr
Inngående balanse 2008	4352,42
Overføring fra FOKUS, 1. utbetaling	453 761
Overføring fra FOKUS, 2. utbetaling	259 857
Overføring fra FOKUS, reiser	44 000
Renter	1 049,03
Tilbakebet av for mye utbet prosjektmidler	26 225,70
Sum	789 245,15
Ut av konto	
Overføring til ICCPG, Guatemala	362 306
Overføring til ICCPG, Guatemala	283 830
Dekning av administrasjon, JURK	35 914
Prosjektreiser	103 015
Renter til FOKUS	1049,03
Transaksjonskostnad og gebyr	78,50
Sum ut av konto	786 192,53
Utgående balanse 2008	3052,62

2.4.4 Tanzania prosjektet

Samarbeid med KWIECO, Tanzania, finansiert av NORAD og FOKUS

Inn på konto	
Inngående balanse 2008	39 963,60
Overføring fra FOKUS, 1. utbetaling	861 981
Dekning av egenandel, JURK	76 397
Dekning av egenandel, ekstern støtte	22 000
Stipend til konferanse i Cape Town	36 000
Stipend til konferanse i New York	20 000
Renter	790,20
Sum	1 057 131,8
Ut av konto	
Overføring av renter til FOKUS	353,57
Dekning av prosjektreise	35 000
Overføring til KWIECO, Tanzania	919 722
Overføring til JURK, Administrasjon	70 846
Utgifter konferanse	19 540
Gebyr og transaksjonskostnader	795
Sum ut av konto	1 046 256,5
Utgående balanse 2008	10 875,3

3 SAKSMATERIALE OG METODE

Saksmaterialet som ligger til grunn for rapporten er de personlige henvendelser vi har mottatt per telefon, på klientmottak og ved brev fra kvinner bosatt over hele landet. I statistikken inngår ikke henvendelser fra for eksempel skoler, kvinnegrupper og organisasjoner som ønsker generelle opplysninger om kvinners rettslige stilling.

3.1 Type henvendelse

Type henvendelse	Antall	Prosent
Telefon/brev	2093	86 %
Via fengsel	53	12 %
Personlig fremmøte	279	2 %
Totalt	2425	100 %

I de følgende statistikkene er antallet ikke oppgitt til tider ganske høyt. Grunnen til dette er at det i enkelte saker ikke er fylt ut statistikk. Enkelte klientsamtaler kan forløpe slik at det virker upassende å stille klienten spørsmål til bruk i statistikken. Særlig kan dette gjelde saker som omhandler vold/mishandling. Det fylles heller ikke ut statistikk for saker som er tatt imot i fengsler.

Klientens spørsmål blir registrert innenfor 22 juridiske problemområder i databasen. Hver klient har ofte mer enn ett spørsmål. Dersom det er flere spørsmål innen samme rettsområde, registreres det kun som en sak. Dersom klienten har flere spørsmål innen forskjellige rettsområder, registreres en sak per rettsområde.

3.2 Type svarbrev

Type svarbrev	Antall
Brosjyrer	550
Kortbrev	829
Langt brev	858
Muntlig svar	188
Totalt	2425

Hjelp til selvhjelp er et viktig prinsipp hos JURK, og i mange saker er det tilstrekkelig å opplyse kvinnen om hennes rettigheter. Dette er i stor grad standardisert gjennom utarbeidelse av brosjyrer innen en del sentrale rettsområder. Imidlertid har kvinnen ofte konkrete problemstillinger. Saksbehandleren utarbeider i disse tilfellene svarbrev som gir kvinnen veiledning i hennes aktuelle tilfelle. Enkelte sakstyper, særlig gjeldssaker og søknader om voldsoffer-/billighetserstatning, krever mye arbeid og kan være til behandling hos saksbehandler i opptil flere år.

Muntlige svar gis kun unntaksvis. Grunnen til dette er hensynet til klientenes rettssikkerhet. Muntlige svar skal også godkjennes av gruppa før de gis til klient.

4 OPPLYSNINGER OM DE RÅDSØKENDE

4.1 Bosted

Det fremgår av vår statistikk at JURK behandler saker for kvinner som er bosatt over hele landet. De fleste av klientene kommer imidlertid fra Oslo og Akershus.

Bosted	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Oslo	1264	52
Akershus	380	16
Aust-Agder	19	1
Buskerud	109	4
Finnmark	11	0,5
Hedmark	49	2
Hordaland	59	2
Møre- og Romsdal	31	1
Nord-Trøndelag	11	0,5
Nordland	34	1
Oppland	51	2
Rogaland	68	3
Sogn og Fjordane	18	1
Sør-Trøndelag	42	2
Telemark	63	3
Troms	24	1
Vest-Agder	29	1
Vestfold	63	3
Østfold	63	3
Norden for øvrig	8	0
Europa for øvrig	17	1
Afrika	5	0
Asia	1	0
Ikke oppgitt	6	0
Totalt	2425	100 %

Også i 2008 arbeidet vi aktivt med å informere om vårt tilbud til kvinner fra områder utenfor Oslo og Akershus. Eksempelvis ble dette gjort ved å skrive artikler i ulike tidsskrifter, sende informasjonsmaterieil til biblioteker, helsestasjoner, offentlige kontorer og andre.

4.2 Statsborgerskap

Kvinnens statsborgerskap

Nasjonalitet	Antall	Prosent
Norge	2164	89
Norden forøvrig	18	1
Europa forøvrig	48	2
Afrika	43	2
Asia	26	1
Amerika	4	0
Latin Amerika	5	0
Andre	2	0
Ikke oppgitt	115	5
Totalt	2425	100 %

De fleste klientene er norske statsborgere. JURK jobber hele tiden med å nå ut til flere ulike grupper i samfunnet.

4.3 Sivil status

Sivil status	Antall	Prosent
Enke	36	1
Gift	504	21
Samboende	291	12
Separert	296	12
Skilt	114	5
Ugift	412	17
Ikke oppgitt	772	32
Totalt	2425	100 %

Mange kvinner kontakter JURK for å få opplysninger om sine juridiske rettigheter vedrørende separasjon og skilsmisse. En av årsakene til at omtrent hver femte klient er registrert som gift, er at man ikke endrer sivilstand før separasjonssøknaden er behandlet.

4.4 Alder

Alder	Antall	Prosent
Opp til 20	18	1
21 – 30	340	14
31 – 40	462	19
41 – 50	427	18
51 og oppover	350	14
Ikke oppgitt	828	34
Totalt	2425	100 %

4.5 Yrke og forsørgelseskilde

4.5.1 Yrke

Yrke	Antall	Prosent
Arbeidsledig *	42	2
Hjemmearbeidende	36	2
Industriarbeider	5	0
Kontor	122	5
Selvstendig næringsdr.	33	1
Servicenæring	82	3
Helse- og omsorgsarbeid	152	6
Student	108	4
Trygdet	268	11
Undervisning	19	1
Pensjonist	41	2
Annet	625	26
Ikke oppgitt	892	37
Totalt	2425	100 %

I databaseprogrammet kan det kun oppgis en forsørgerkilde. Deltidsarbeid blir derfor ikke synliggjort i denne delen av statistikken.

* Kvinnene som har oppgitt at de er arbeidsledige har ikke blitt registrert som trygdet selv om de mottar arbeidsledighetstrygd.

4.5.2 Hel- eller deltidsarbeid

Stillingsandel	Antall	Prosent
Heltid	1261	52
Deltid	232	10
Ikke oppgitt	929	38
Totalt	2425	100 %

4.5.3 Klientens inntekt

Inntekr	Antall	Prosent
Ikke oppgitt	1287	53
0 - 100.000	141	6
100.000 – 250.000	395	16
250.000 – 300.000	230	9,5
300.000 – 350.000	104	4
350.000 – 400.000	165	7
400.000 – 500.000	53	2,5
500.000 og oppover	50	2
Totalt	2425	100%

Statistikken viser at hovedtyngden av våre klienter er kvinner med relativt lav inntekt. Terskelen for innvilgelse av fri rettshjelp er høy. Dette medfører at mange faller utenfor ordningen, samtidig som de ikke har økonomisk mulighet til å engasjere advokat. JURK kan for disse kvinnene være det eneste alternativet for å få rettshjelp.

4.5.4 Forsørgersystem

Forsørgelseskilde	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Egen inntekt	1010	42
Offentlige støtteordninger	430	18
Mannens inntekt	9	0
Studielån	68	3
Andre	2	0
Ikke oppgitt	903	37
Totalt	2425	100 %

De aller fleste kvinner i statistikken forsørges ved egen inntekt. Kun et mindretall forsørges via mannens inntekt. Her må imidlertid påpekes at den enkelte kun oppgir en forsørgelseskilde, slik at for eksempel mannens inntekt i mange tilfeller vil bidra til forsørgelse uten at det fremkommer av statistikken.

4.6 Hvordan fikk kvinnen kjennskap til JURK?

Kjennskap til JURK	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Via en bekjent	430	18
Via massemedia	102	4
På et offentlig kontor	325	13
Løpeseddel/plakat	44	2
Advokat/rettshjelper	78	3
Via krisesenter	8	0
Via kvinnebevegelsen	1	0
Internett	239	10
Andre	213	9
Ikke oppgitt	985	41
Totalt	2425	100 %

Hele 18 % oppgir at de er blitt anbefalt JURK gjennom en bekjent. Dette er en indikasjon på at JURK er et etablert rettshjelpstilbud i folks bevissthet. Generelt kan det sies at kvinnens kjennskap til JURK gir uttrykk for hvor etablert vår virksomhet er. JURK har en bred profil, og er godt kjent både blant private og offentlige instanser.

4.7 Hvorfor JURK?

Hvorfor JURK?	Antall	Prosent
Gratis	128	5
Anbefalt av andre	295	12
Enkelt/uforpliktende	35	1
Kvinnelig saksbehandler	71	3
Godt rykte	17	1
Misfornøyd med advokat	4	0
Andre	33	1
Vet ikke	13	1
Ikke oppgitt	1832	76
Totalt	2425	100 %

For mange kvinner er det utslagsgivende at de møter en kvinnelig saksbehandler når de kontakter en rettshjelper. Her er JURK et unikt tilbud. Dette er et argument for at JURK ikke foretar en behovsprøving ut ifra klientenes inntekter. Gratis bistand er også av stor betydning for at klienten ber om hjelp fra JURK.

Forøvrig registrerer statistikken kun en av årsakene til at kvinnen valgte JURK. Vår erfaring er at kvinnene som kontakter oss ofte oppgir flere grunner, hvor det at vi er kvinner nevnes oftere enn hva statistikken tilsier

4.8 Hvilken type rettshjelp har kvinnen benyttet tidligere?

Type rettshjelp	Antall	Prosent
Privat advokat	71	3
Kontorer for fri rettshjelp	16	1
Juss – Buss	55	2
Andre rettshjelpere	64	3
Ingen	419	17
Ikke oppgitt	1800	74
Totalt	2425	100 %

JURK engasjerer seg i utgangspunktet ikke i saker der kvinnen får bistand av andre rettshjelpere. Vi ønsker å unngå dobbeltbehandling av saker. Dersom kvinnen har krav på fri rettshjelp, gir vi alltid generell rettsinformasjon. Har kvinnen behov for representasjon i saken, henvises hun videre til Kontoret for fri rettshjelp eller til advokathjelp.

5 OVERSIKT OVER RETTSOMRÅDENE

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Arbeidsrett	292	12
Arverett	312	13
Avtalerett	84	3
Barn og foreldre	294	12
Boligrett	146	6
Ekteskap	489	20
Erstatning/forsikring	55	2
Fengselsrett	26	1
Forvaltningsrett	40	2
Folketrygdens ytelser	64	3
Gjeld	82	3
Fremmedrett/intern.	115	5
Mishandling av kvinner/barn	49	2
Personrett	12	1
Retts hjelp	34	1
Sivile saker	24	1
Skatterett	6	0
Sosialrett/helserett	23	1
Strafferett	32	2
Tingsrett	26	1
Ugift samliv	220	9
Totalt	2425	100%

Tabellen viser at kvinner har flest rettslige problemer ved samlivsbrudd, enten det er etter ekteskap eller ugift samliv. I forlengelsen av dette er det naturlig at JURK får mange henvendelser om barnerett.

5.1 Ekteskap

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Formuesforholdet(felleseie/særeie)	72	15
Ektepakt	27	6
Underholdsplikt	11	2
Framgangsmåte ved sep./skilsmisse	94	19
Særlig om oppgjør av felles bolig	82	17
Praktisk gj.føring av skiftet forøvrig	65	13
Bruksrett til felles bolig	6	1
Skjevdeling	30	6
Oppgjør med særeiemidler	4	1
Vederlagskrav	6	1
Ektefellebidrag	15	3
Brosjyre	47	10
Annet	30	6
Totalt	489	100%

Svært mange av klientene ønsker generell informasjon om separasjon og skilsmisse. Brosjyren sendes ofte ut til den rådsøkende før saken blir nærmere behandlet, slik at kvinnen i fred og ro kan sette seg ned og få kort informasjon om gangen i en vanlig separasjons- og skilsmissesak. I noen tilfeller er denne informasjonen nok til å gjøre kvinnen selvhjulpen.

5.2 Barn og foreldre

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Daglig omsorg	35	12
Foreldreansvar	67	23
Samværsrett/avtaler	102	35
Barnebidrag	34	12
Barnevern	6	2
Adopsjon	3	1
Farskap	7	2
Vergemål	4	1
Annet	36	12
Totalt	294	100%

Samfunnsdebatten om barneloven, samværsavtaler og fedres rettigheter i forhold til barna, synes å ha aktualisert latente konflikter. De siste årene har vist en økning i antall henvendelser om foreldreansvar, samværsavtaler og barnebidrag. På bakgrunn av dette har JURK utarbeidet brosjyren "Småbarnsforeldres rettsstilling", som har blitt revidert i 2008.

5.3 Ugift samliv

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Samlivsavtale	52	24
Eierrådighet og gjeldsforpliktelser	29	13
Særlig om felles bolig	65	30
Felles barn	8	4
Gjensidig testament	24	12
Brosjyren «Ugift samliv»	37	17
Annet	1	0
Totalt	216	100%

Det hersker mange misforståelser om samboeres rettsforhold. Behovet for rettskunnskap er derfor stort. I mange tilfeller kan det gi meget negative utslag for samboere som ikke har tatt sine forholdsregler.

5.4 Trygd-, sosial- og forvaltningsrett

Vi har valgt å plassere disse sakene under samme overskrift. Kvinner som trenger hjelp på ett av disse områdene har ofte spørsmål på de to andre også. Det kan derfor være nyttig å se dem i sammenheng. Her, som på en rekke andre rettsområder, ser vi en utbredt mangel på rettskunnskap blant kvinner. Dette medfører at kvinner i en del tilfeller ikke oppnår de rettigheter de har krav på etter loven. På grunn av stor sakspågang prøver vi å henvise til de aktuelle offentlige instanser. Disse kontorer har opplysnings- og veiledningsplikt. Men selv om de offentlige kontoene har opplysnings- og veiledningsplikt ser vi ofte at den hjelpen de får der ikke strekker til.

5.4.1 Trygderett

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Alderspensjon	2	3
Attføring	11	17
Barnetrygd	3	5
Nedkomststønad/fødselspenger	6	9
Ytelser til enslig forsørger	4	6
Stønad ved sykdom	8	13
Uførepensjon	4	6
Ytelser til etterlatte	3	5
Andre ytelser (Ftrl.)	22	34
Stønad ved arbeidsledighet	1	2
Totalt	64	100%

5.4.2 Sosialrett

Problemstilling	Antall	Prosent
Bostøtte (kommunal/statlig)	5	22
Stønad til livsopphold	4	17
Annet	14	61
Totalt	23	100%

En del av sakene gjelder kvinner som faller utenfor folketrygdens ytelser, fordi de ikke oppfyller ett eller flere av lovens vilkår. Sakene dreide seg også om kvinner som etter et langt ekteskap ikke har mulighet til å få jobb på dagens arbeidsmarked, og som heller ikke har opparbeidet seg rettigheter til ytelser etter trygdeloven.

5.4.3 Forvaltningsrett

Problemstilling	Antall	Prosent
Klage på trygdevedtak	14	35
Klage på andre forvaltningsvedtak	5	13
Klage på sosialvedtak	5	13
Annet	16	39
Totalt	40	100%

5.5 Arverett

Problemstilling	Antall	Prosent
Legalarv	63	23
Testament	62	22
Uskifte	22	8
Dødsboskifte	21	8
Odels- og åsetesrett	27	10
Annet	81	29
Totalt	276	100%

Spørsmålene vedrørende legalarv knytter seg både til ektefellens arverett, barns pliktdelsarv og legalarvingenes forhold til testament. Vår erfaring viser at mange tror de må ha advokatbistand for å opprette et gyldig testament. JURK opplyser i slike saker om rettsregelen og bistår ikke med opprettelse av testament.

5.6 Boligrett

Problemstilling	Antall	Prosent
Den rådsøkende er leietaker	54	37
Den rådsøkende er utleier	18	12
Depositum	3	2
Fast eiendom kjøp/salg	28	19
Annet	44	30
Totalt	146	100

De fleste sakene gjelder oppsigelse av leieforhold og dekning av utgifter i forbindelse med leie av leiligheten. Vi hjelper imidlertid også i saker der klienten er utleier. De senere år ser vi en stadig økning i saker vedrørende fast eiendom. Dette er til dels tidkrevende og vanskelige saker med store verdier på spill.

5.7 Avtalerett

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Opprettholdelse/endring av avtale	11	12,5
Mislighold av avtale	13	15
Kjøpsavtale	15	17
Pengekrav	19	21,5
Annet	30	34
Totalt	88	100%

JURK går ikke inn på tolkning av den enkelte avtale. Vi gir imidlertid klientene generell rettsinformasjon, og kan bistå med å utforme forlikssklage dersom det er nødvendig å etablere et tvangsgrunnlag for å få oppfylt en avtale eller inndrive et pengekrav.

5.8 Gjeld

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Boliggjeld	6	7,5
Inkasso	14	17
Gjeldsordning	22	27
Regresskrav	2	2,5
Annet	38	46
Totalt	82	100%

Mange av våre klienter har spørsmål og problemer knyttet til gjeld. Ofte oppstår gjeldsproblemene i forbindelse med oppgjør etter et samlivsbrudd. Eksempler på dette er kvinner som overtar felles gjeld eller kausjonerer for partnerens gjeld. JURK kan bistå med eget forsøk på frivillig løsning (utenrettslig gjeldsordning) overfor kreditorene, og med å fremsette søknad om gjeldsforhandling gjennom namsmannen der en frivillig utenrettslig gjeldsordning ikke oppnås.

5.9 Arbeidsrett

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Ansettelse (bl a forbigåelser)	18	6
Oppsigelse evt endringsoppsigelse	114	40
Oppsigelse grunnet graviditet/fødsel	18	6
Avskjedigelse	13	5
Lønnsspørsmål	43	15
Annet	82	28
Totalt	288	100%

Spørsmål knyttet til ansettelse, oppsigelse og lønn dominerer innenfor arbeidsrettens område. Mange saker dreier seg om problemer knyttet til graviditet og fødselspermisjon.

Vi får også generelle spørsmål om rettigheter etter arbeidsmiljøloven, lovligheten av arbeidskontrakter med videre.

5.10 Rettshjelpsrett

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Info om fri rettshjelp	25	74
Annet	9	26
Totalt	34	100%

5.11 Erstatning/forsikring

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Statlig billighetserstatning	11	20
Pasientskadeerstatning	13	24
Ulykkeserstatning	5	9
Forsikringssaker forøvrig	11	20
Annet	15	27
Totalt	55	100%

5.12 Utlendingsrett/Internasjonal privatrett

Problemstilling	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
Oppholdstillatelse	31	27
Arbeidstillatelse	5	4,5
Familiegjenforening	21	18,5
Internasjonal privatrett	30	26
Annet	28	24
Totalt	115	100%

Boliggruppen har de siste årene drevet utadrettet virksomhet overfor innvandrer miljøene. Målet har vært å nå denne kvinnegruppen med de samme tilbud som vi har til resten av landets kvinner; gratis juridisk rådgivning, forebyggende og rettsopplysende arbeid og rettspolitisk engasjement. Boliggruppen reiser ut og holder foredrag for kvinner som går på norskopplæring.

5.13 Fengselsrett

Problemstilling	Antall	Prosent
Forhold i fengselet	9	35
Søknad om ½ tid	1	4
Overføring	4	15
2/3 soning	2	8
Annet	10	38
Totalt	26	100%

5.14 Mishandling av kvinner

5.14.1 Innledning

Innledningsvis ønskes det å påpekes at for JURK, som også er et likestillingstiltak, er det viktige kvinnepolitiske problemstillinger å ta tak i når det gjelder menns vold mot kvinner.

5.14.2 Generelt

Statistikken i det følgende bygger på registreringsskjemaer som saksbehandlerne fyller ut i de sakene der det fremkommer at kvinnen har blitt utsatt for mishandling. Vi regner det som sikkert at det er store mørketall her, da mishandling erfaringsmessig er et emne som er vanskelig å snakke om.

Mange kvinner søker vår hjelp for å få vite hvordan de skal få separasjon/skilsmiss. Årsaken til at de ønsker å gå til et slikt skritt kommer som regel ikke frem. Det er derfor svært viktig at saksbehandlerne er oppmerksomme på signaler som tyder på at kvinner har blitt eller blir mishandlet. I slike saker vil kvinnen ofte ha behov for mer informasjon om anmeldelse, krisesentre, erstatning fra gjerningsmannen, statlig erstatning til voldsofre og liknende.

I 2008 ble det registrert 26 mishandlingsskjemaer. Mishandlingsskjemaet kan være fylt ut i saker hvor klienten ikke har henvendt seg i anledning mishandlingen, men hvor det i saksbehandlingen fremgår at hun har blitt mishandlet.

5.14.3 Mulige feilkilder

Mishandlingsskjemaene er utfylt av saksbehandleren etter de opplysninger som kommer fram under samtalen med den rådsøkende. Dette gjelder også de tilfellene der klienten oppsøker JURK med andre juridiske problemer enn de som er knyttet til mishandling. Saksbehandleren stiller ikke spørsmålene direkte til den rådsøkende. Det medfører at ikke alle spørsmålene på skjemaet blir like godt opplyst og at det for enkelte spørsmål er forholdsvis store mørketall.

5.14.4 Mishandlingsstatistikk 2008

Misshandlers forhold til kvinnene

Misshandlers forhold til kvinnen	<i>Antal</i>	<i>Prosent</i>
Ektemann	10	38 %
Samboer	3	11,5 %
Eks-samboer eller eks-ektefelle	3	11,5 %
Far	3	11,5 %
Familemedlem for øverig	1	4 %
Ukjent	3	11,5 %
Andre	2	8 %
Ikke oppgitt	1	4 %
Totalt	26	100 %

Når antallet i denne tabellen overstiger antall utfylte mishandlingskjema, skyldes det at noen klienter har opplevd overgrep fra mer enn en person.

Arten av misshandlingen

Misshandlingens art	<i>Antal</i>	<i>Prosent</i>
Fysisk	10	39 %
Psykisk	11	42 %
Begge deler	4	15 %
Ikke oppgitt	1	4 %
Totalt	26	100 %

Åstedet

Åstedet	<i>Antal</i>	<i>Prosent</i>
Hjemme	15	58 %
Bådet i hjemmet og ute	2	8 %
Annet sted	1	4 %
Ikke oppgitt	8	30 %
Totalt	26	100 %

Det framgår av tabellen at det ikke er gatevolden som dominerer. De aller fleste kvinnene blir mishandlet i hjemmet. Med dette menes både eget hjem, partnerens og foreldrenes hjem. I de fleste tilfelle er det den samme mishandleren som har forgrepet seg på kvinnen både i og utenfor hjemmet.

Varighet

Varighet	<i>Antal</i>	<i>Prosent</i>
Opptil 1 år regelmessig	2	8 %
Over 1 år	6	23 %
Engangstilfelle	2	8 %
Ikke oppgitt	16	61 %
Totalt	26	100 %

Anmeldelse

Anmeldelse	<i>Antal</i>	<i>Prosent</i>
Ikke anmeldt	10	38 %
Anmeldt	5	19 %
Anmeldt, domfellelse	0	0 %
Anmeldt, saken henlagt	1	4 %
Anmeldt, saken trukket	1	4 %
Ikke oppgitt	9	35 %
Totalt	26	100 %

Kontakt med andre instanser

Kontakt med andre instanser	<i>Antal</i>	<i>Prosent</i>
Lege	4	12 %
Politi	8	23,5 %
Støttesenter mot incest	2	6 %
Krisesenter	6	18 %
Psykolog	4	11,5 %
Andre	3	8,5 %
Ikke kontakt med noen	2	6 %
Ikke oppgitt	5	14,5 %
Totalt	34	100 %

Grunnen til at totale antallet er høyere her er at mange opplyser om at de har vært i kontakt med flere instanser i hjelpeapparatet.

Alder

Alder	<i>Antal</i>	<i>Prosent</i>
Under 20 år	0	0 %
21 – 30 år	6	23 %
31 – 40 år	6	23 %
41 – 50 år	4	15 %
Over 50 år	1	4 %
Ikke oppgitt	9	35 %
Totalt	26	100 %

5.14.5 Kommentar

Mishandlingen skjer stort sett i hjemmemiljøet, enten hos kvinnen eller hos gjerningsmannen. De fleste sakene JURK behandlet innenfor dette området i 2008 dreide seg om mishandling innenfor etablerte forhold (ekteskap og samboerforhold), der overgriper kjente offeret. Dette avviker ikke fra resultatet av annen forskning på dette området. I de fleste tilfellene opplyser kvinnen at mishandlingen pågår over lengre tid. Flere av de som har tatt kontakt med JURK har levd under slike forhold i en årrekke.

I tillegg til de rent fysiske skadene, har mange kvinner fått psykiske problemer av til dels alvorlig art. Mishandling skaper angst, og er med på å bryte ned kvinnens selvfølelse som videre lett skaper et avhengighetsforhold til overgriperen. Kvinnen kan skamme seg over det som har skjedd. Dette fører igjen lett til at hun føler seg medskyldig og også derfor lett bærer på dette uten å fortelle noen om overgrepet.

JURK har også fått henvendelser fra utenlandske kvinner som har fått innvilget oppholdstillatelse i Norge på bakgrunn av familiejenforening. I mange tilfeller blir disse kvinnene feilinformert av sine respektive menn om sine rettigheter i Norge. Faren for å bli sendt ut av landet skaper frykt og utrygghet hos kvinnen.

6 SAKSBEHANDLINGSGRUPPENE

JURK er delt inn i tre saksbehandlingsgrupper som jobber innen for sine fagfelt i tillegg til fellesområdene. Gruppene jobber ikke bare med saksbehandling med jobber også rettspolitisk og rettsopplysende på sitt felt ut fra erfaringer fra saksbehandlingen. Denne kanalisering fra saksbehandlingen til rettspolitisk arbeid har vært og er selve bærebjelken i ideologien til JURK. Vår kunnskap om kvinners faktiske rettslige situasjon må videreformidles til samfunnet. På den måten får rettshjelpen en betydning utover den konkrete hjelpen den enkelte kvinne får.

6.1 Fengsel, gjeld, vold og misshandlingsgruppen

6.1.1 Saksbehandling

Fengselssaker

I fengselssaker er gruppens formål å gi juridisk bistand, samt øke de kvinnelige innsattes kunnskaper om sine juridiske rettigheter. Gruppen får inn spørsmål om straffegjennomføring og andre saker vedrørende ulike rettsområder. Særlig opplever gruppen at kvinnelige innsatte har problemer vedrørende gjeld, vold og mishandling. For å nå ut til klientmassen har gruppen hatt fast mottak på Bredtveit sikrings- og forvaringsanstalt annenhver onsdag. Ved oppstart vert semester har gruppen holdt informasjonsmøte på Bredtveit. Saksmottakene har vært opprettholdt gjennom hele semesteret. Antall klienter per mottak har vært varierende.

I tillegg til Bredtveit, har gruppen besøkt tre andre fengsler hvert semester. På vårsemesteret var vi i Skien, Ravneberget, og Sandefjord fengsel. På bakgrunn av at det soner svært få kvinner i Skien fengsel, samt at Juss Buss også besøker dette fengslet, besluttet gruppen å bytte ut mottaket til et annet fengsel. Derfor besøkte vi høsten 2008 Drammen fengsel i tillegg til Ravneberget og Sandefjord. JURK opplevde det nye samarbeidet i Drammen fengsel som svært positivt, da kvinnene i disse fengslene ofte soner korte dommer eller bøter, har gruppen sett det som naturlig å øke mottaksantallet her.

I tillegg til fengselsmottakene får vi også inn noen fengselssaker inn per telefon, deriblant fra Avdeling B2 ved Bredtveit.

Gjeldssaker

Gruppen bistår klienter som har større eller mindre gjeldsproblemer, blant annet med å få betalingsutsettelse, rentefritak eller med å opprette nedbetalingsavtaler med enkeltkreditorer. I andre tilfeller søkes det å oppnå frivillig utenrettslig gjeldsordning. Er det ikke mulig å oppnå en slik avtale, kan JURK bistå med søknad om gjeldsordning hos Namsmannen.

Gruppen har i 2008 hatt mange gjeldssaker. Da sakene ofte er svært tidkrevende har gruppen brukt mye tid på dette rettsområdet. Vi prøver å få klienten til å bistå med det hver og en kan, men klientene er ofte ressursvake, og trenger mye oppfølging. Mye av arbeidet består av ikke-juridisk bistand, for eksempel innhenting av dokumentasjon.

På bakgrunn av tiden og ressursene som gruppen har brukt på dette saksområdet, prøver vi i større grad å henvise våre klienter til kommunale gjeldsrådgivere. Disse har som utgangspunkt en plikt til å bistå skyldnere som er i økonomisk uføre. Vi opplever likevel at det er svært begrenset hvilken bistand disse kan tilby, og det er ofte lange ventelister.

For å imøtegå de innsattes behov i fengslene for informasjon om gjeldsproblematikk, og bygge opp under JURKs prinsipp om hjelp til selvhjelp, holdt vi et foredrag om gjeld på Bredtveit i mai 2008.

Volds- og mishandlingssaker

Gruppen bistår kvinner som er eller har vært utsatt for mishandling, voldtekt, incest eller andre overgrep. Dette gjelder både spørsmål vedrørende for eksempel anmeldelse, samt søknad om voldsoffererstatning. JURK har også hatt noen få saker vedrørende billighetserstatning og kommunal erstatning ved omsorgssvikt under barnevernet.

Sakene hvor vi bistår klientene med å søke erstatning er generelt meget omfattende og tidkrevende. Særlig innhenting av dokumentasjon tar uforholdsmessig lang tid, da vi fra tid til annen må purre på ulike behandlere før de sender nødvendig dokumentasjon. Det å skrive søknad om slik erstatning tar tid, både på grunn av selve saksgangen og den personlige prosessen som hver klient går gjennom.

Mange av klienten behøver støtte og tett oppfølging for å komme seg gjennom den prosess det er å søke om voldsoffer- og billighetserstatning. Årsaken til dette er blant annet at klientene ofte er veldig sårbare og gjerne lider av store psykiske skader som følge av overgrepet. I disse sakene blir vår rolle som medmenneske ofte viktig hjelp til klienten. JURK har i den anledning hatt besøk av DIXI som hadde et lite seminar med saksbehandlerne vedrørende klientbehandling, noe som særlig denne gruppen hadde nytte av.

Det har kommet en jevn strøm med voldsoffer- og billighetserstatningssaker, både på mottak og per brev. I tillegg til de større sakene, får vi også flere mindre spørsmål vedrørende vold, gjerne i anledning andre spørsmål innenfor familieretten.

På dette saksområdet har gruppen hatt kurs fra både Kontoret for voldsoffererstatning og Justissekretariatene noe som har vært svært lærerikt. JURK opplever særskilt positivt samarbeid med Kontoret for voldsoffererstatning, som bistår oss mye i anledning våre saker.

6.1.2 Informasjons- og rettspolitisk arbeid

Fengsel

I anledning JURKs fengselsmottak, har vi informasjonsmøter for å informere om hva vi kan bistå kvinnene med.

Fengselsgruppa har dette året skrevet høring om soning med elektronisk kontroll.

Videre har gruppen vært aktive i anledning Stortingets kriminalomsorgsmelding (St.meld nr. 37 2007-2008) som ble utgitt i september. JURK er positive til at det settes større søkelys på den enkelte innsattes situasjon og rehabiliteringsmuligheter, men ser det som viktig at meldingen følges opp. Vi hadde i 2008 et samarbeid med blant annet KROM med å arrangere et stormøte i anledning Stortingsmeldingen, og har videre deltatt på diverse møter og konferanser.

JURK har dessverre opplevd at det har vært vanskelig å nå ut med informasjon til de innsatte, på tross av at vi ser at det er et stort udekket rettshjelpsbehov blant disse kvinnene. I den anledning startet vi opp et samarbeid med Juss Buss og de andre studentrettshjelpstiltakene,

hvor målet er å sammen nå ut med informasjon om rettshjelp til alle innsatte. Dette samarbeider fortsetter i 2009.

Gjeld

På bakgrunn av de mange gjeldssakene vi mottar løpet av året, har gruppen hatt et ønske om å sette større fokus på gjeldsproblemtikken.

Vi har startet arbeidet med å utarbeide en informasjonsfolder om håndtering av gjeldsproblemer. Dette arbeidet skal ferdigstilles i 2009.

JURK har også skrevet høring om endringer i gjeldsordningsloven. Vi stiller oss generelt positiv til forslaget som på mange områder bidrar til å gjøre gjeldsordningsinstiuttet mer tilpasset dagen skyldnere.

Vold og mishandlingsaker

Gruppen har også dette semesteret samarbeider med Krisesentersekretariatet om en brosjyre vedrørende vold i nære relasjoner. Brosjyren, "Ingen vet hva som skjer i mitt hus. Kun jeg kjenner min smerte", er en del av Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Gruppens arbeid har vært å utarbeide det juridiske innholdet. Brosjyrene blir oversatt til flere ulike språk. Brosjyrene vil bli trykket og distribuert i begynnelsen av 2009.

6.2 Bolig, odle og utlendingsrettsgruppen

6.2.1 Saksbehandling

Husleie

Vi har registrert noe færre husleiesaker i 2008 enn i 2007. Husleiesaker har imidlertid hatt en økende tendens i høst sammenlignet med første halvår i 2008. En kan anta at finanskrisa har ført til, og vil føre til, et økt sakstilfang til gruppen. En rekke saker har dreid seg rundt utleiers rett til å øke leiesummen. Dessuten har vi skrevet langt flere forliksklager dette året, og to ganger har saksbehandlere fra gruppen representert våre klienter i Husleietvistutvalget (HTU). Videre har gruppen revidert brosjyren "Husleie".

Fast eiendom

Foruten spørsmål om avhending, har gruppen etter en evaluering av saksområdet i større utstrekning åpnet for å gi generell veiledning i de fleste saker som berører fast eiendoms rettsforhold. Stadig får gruppen inn saker vedrørende blant annet servitutter, hevd, tomtefeste, nabokonflikter, rettsverssspørsmål osv. Gruppen jobber med å utarbeide standardskriv innenfor disse rettsområdene.

Odel

I 2008 har gruppen hatt en del odels- og åsetesaker, og har dessuten revidert brosjyren "Kvinner og odel". Vi har registrert at mange kvinner får problemer med det økonomiske oppgjøret etter skilsmisse fordi det hersker forvirring rundt hvordan reglene i ekteskapsloven virker når det er odel inne i bildet.

Utlendingsrett

Tidligere kalte JURK dette området for innvandrerkvinnens rettsstilling. Gruppen har nå valgt å benytte seg av uttrykket utlendingsrett, da dette er mer i tråd med hvordan faget omtales

generelt. Dessuten er det også slik at tendensen går i retning av at flere og flere etnisk norske kvinner også trenger bistand i slike saker. En stor del av gruppens saker dreier seg om utlendingsrett. Særlig har vi mange saker vedrørende familieinnvandring. I år har gruppen hatt en utvisningssak og en sak vedrørende opphold på selvstendig grunnlag som følge av mishandling i ekteskapet. Ellers gir vi mye generell veiledning, og opplever at mye av jobben vår på dette området går ut på å forklare klientene hvordan utlendingsforvaltningen fungerer, samt også forklare dem hva slags vedtak som har blitt fattet mot dem og hvorfor.

6.2.2 Informasjons- og rettspolitisk arbeid

Skoleprosjektet

Hvert semester holder gruppen foredrag for innvandrerkvinner om sentrale rettigheter og plikter i Norge. Foredraget dreier seg om rettigheter knyttet til ekteskap, opphold i Norge, barn, samt vold og mishandling. I år har gruppen holdt ca 20 foredrag. Normalt holder vi foredragene for kvinnene som deltar i introduksjonsprogrammet som er knyttet til rett til opphold i Norge, men vi inviteres også til andre arenaer hvor innvandrerkvinner samles, som f.eks Røde Kors eller Frivillighetsentralene.

Dessuten jobbes det med å starte opp med saksmottak i sammenheng med foredragene. Dette fordi vi vet at mange av de kvinnene vi treffer der, ikke kommer til kontoret vårt av seg selv, og heller ikke har mulighet til å ringe som følge av mangelfulle språkkunnskaper.

6.2.3 Annet

For å heve gruppens kompetanse har vi besøkt Husleietvistutvalget, Huseiernes Landsforbund, UDI og Leieboerforeningen.

6.3 Arbeid, sosial og trygd gruppen

6.3.1 Saksbehandling

Arbeid

Erfaringsmessig vet vi at det råder stor uvitenhet vedrørende arbeidstakers rettigheter. En stor del av vårt arbeid består dermed i å gi opplysning og veiledning til klienter om hvilke rettigheter de har, og hva de kan kreve i henhold til kontrakt og lov. I tillegg mottar vi mange henvendelser vedrørende oppsigelse og lønn, og vi bistår i forhandlingsmøter mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Det har imidlertid ikke vært særlig mange slike møter i 2008. Ved manglende utbetalt lønn, skriver vi ofte påkrav.

Som et stadig tilbakevendende problem opplever vi at kvinner særlig havner i en vanskelig situasjon på arbeidsplassen når sjefen er meddelt at hun er gravid, eller ved endt foreldrepermisjon, der kvinnens stilling ofte er forandret eller fjernet.

JURK har dette året fattet vedtak om å yte rettshjelp til arbeidsgivere i tillegg til arbeidstakere. Vi har sett ut fra henvendelsene til oss at mange kvinnelige arbeidsgivere havner i en vanskelig situasjon på grunn av rettsvillfarelse eller mangel på informasjon. JURK bistår da gjerne med å gi ut generell informasjon om gjeldende regelverk, noe som i sin tur vil gagne arbeidstakere.

Trygd

I trygdesaker bistår vi normalt klienter kun med å klage på allerede fattede vedtak. Vi har imidlertid erfart at NAV ikke overholder deres lovpålagte opplysnings- og veiledningsplikt. Vi bistår derfor i stor grad klienter med å finne frem i lovverket, og innehar ofte en posisjon som mellomledd mellom saksbehandleren i NAV og klienten. Klientene våre har ofte problemer med å få kontakt med sine saksbehandlere, og ventetiden på å få vedtak er uforsvarlig lang. Omleggingen til det nye NAV-systemet fører til store ulemper for våre klienter. Dette er foruroligende. Heldigvis opplever vi ofte å få medhold i trygdeklager vi formulerer på vegne av klientene våre, noe som følgelig virker motiverende.

Sosial

Våren 2008 fikk gruppen ikke særlig mange sosialsaker, men vi merket en økning utover høsten 2008. Sakene dreier seg i all hovedsak om krav på kommunal bolig, og klage på avslåtte søknader. Også her ender sakene oftest i favør av våre klienter.

6.3.2 Informasjons- og rettspolitisk arbeid

Gruppen har skrevet flere høringsuttalelser vedrende arbeidsrett både vår- og høstsemesteret 2008. Dette anser vi som svært viktig, og vi er takknemlige for tilliten som høringsinstans.

6.3.3 Annet

Nye saksbehandlere på gruppen starter sitt virke på JURK med blant annet å få en grundig opplæring i å forhandle. Forhandlingsmøtene anses som svært viktige, da man ofte ønsker å ende arbeidskonflikter før de går for langt. Nye saksbehandlere har møter til et ”lekeforhandlingsmøte” sammen med de nyansatte på JussBuss. Deretter er det rollespill mellom JURKs nyansatte og advokater ved advokatfirmaet Storeng, Beck og Due Lund. Dette er svært lærerikt. Videre holder advokatfirmaet Wiersholm foredrag for de nyansatte om generell arbeidsrett, arbeidsgivers styringsrett, oppsigelse og virksomhetsoverdragelse. Våren 2008 reiste gruppen til NAV Arbeid i Oslo sentrum på kurs i et forsøk på å heve vår kompetanse på dette feltet. For å unngå dobbeltbehandling, har vi ofte henvist til NAVs opplysnings- og veiledningsplikt i første omgang, men da det har vist seg at denne ikke overholdes, har vi sett et behov for at JURK går dypere inn i de sakene der NAV selv ikke har hatt ressurser til å besvare alle henvendelsene de har fått, til tross for opplysnings- og veiledningsplikten.

7 RETTSPOLITISKE GRUPPENE

Våren 2008 hadde JURK fire ulike rettspolitiske grupper. Høsten hadde vi tre prosjekter i tillegg til stor rettspolitisk aktivitet i saksbehandlingsgruppene.

7.1 Trafficinggruppen

JURKs overordnede målsetting er å bekjempe kvinneundertrykking og å bedre kvinners rettsstilling. Arbeid mot vold og mishandling har alltid vært i kjernen av JURKs virksomhet. Menneskehandel medfører alvorlige brudd på ofrenes grunnleggende menneskerettigheter. Arbeidet mot menneskehandel faller således klart inn under JURKs formål.

Våren 2008 arrangerte traffickinggruppen to faglunser. En med Bistandsadvokat Gro Wilhagen, om erfaring som advokat i menneskehandel saker og en faglunser med Professor Ulf Stridbeck, om regelverket rundt prostitusjon og menneskehandel. Begge faglunserne var i anledning JURK sin studietur til Amsterdam med temaet menneskehandel.

Gruppen var også på besøk hos Oslo Krisesenter. De kunne opplyst om hvordan de hjelper og i hvilke situasjoner vi kan henvise våre klienter til dem. Gruppen fikk også et innblikk i hvilke kvinner og i hvilke situasjoner kvinner tar kontakt med krisesenteret. Og det ble satt fokus på at Krisesenteret er et lavterskel tilbud, selv om det nok er en del stigma rundt det å ta kontakt med krisesenter.

Siden JURK ikke møter trafficking i saksbehandlingen ble det besluttet at gruppen skulle flytte fokuset til vold i nære relasjoner. Dermed startet de arbeidet fram mot voldsprosjektet som ble gjennomført høsten 2008. Gruppen forberedende blant anna et innlegg i en debatt om vold i nære relasjoner som ble arrangert av magasinet HENNE.

7.2 Asylprosjektet

Asylgruppen har ferdigstilt brosjyren ”Asylsøkere i Norge”. Og brosjyren har blitt trykket på engelsk, arabisk, farsi, somali og tigrinja. Brosjyren inneholder grunnleggende informasjon om norsk rett og hvilke rettigheter den enkelte har i Norge. Brosjyren ble distribuert til asylmottak rundt om i landet, med hjelp av UDI.

Asylgruppen har i løpet av våren holdt fire informasjonsmøter på Vogtsgate og Brenneriveien asylmottak i Oslo. Det var fem forskjellige språkgrupper på mottakene og til sammen ca 50 personer.

På grunn av omstrukturering av de rettspolitiske gruppen ble denne gruppen avsluttet våren 2008. Det videre rettspolitiske arbeidet innenfor asylrett er blitt videreført av boliggruppen.

7.3 Familiegruppen

Familiegruppen har som hovedmålsetting å jobbe rettspolitisk ut i fra våre erfaringer fra saksbehandlingen i familierettslige spørsmål.

I 2007 lanserte JURK kampanjen ” Du kan ikke leve på luft og kjærlighet ” i sammenheng med 8. mars. Denne kampanjen har som formål å bevisstgjøre kvinner om sine rettigheter ved ugift samliv. Kampanjen ble videreført i 2008. I denne forbindelse var to medlemmer fra gruppen og daglig leder på ”God morgen Norge” på Tv2 for å promotere kampanjen. Dette var svært vellykket.

Videre har gruppen skrevet en høringsuttalelse om endringer i barnelova.

JURK fikk en forespørsel om å undervise elever ved Ullern vgs. i familierett. Familieprosjektet laget et undervisningsopplegg, der både ugift samliv, ekteskap og skifte ble omhandlet. Det var spennende og lærerikt å være med på dette.

Videre ble det skrevet en artikkel vedrørende fengsling av foreldre som saboterer samvær.

Familieprosjektet har sendt ut brosjyrer om JURK til alle helsestasjonene i Oslo. På den måten når vi frem til flere klienter, og forhåpentligvis medfører det en økning i klientmassen.

Det største arbeidet gruppen har holdt på med høsten 2008, har vært et omfattende revideringsarbeid. Flere brosjyrer trengte oppdatering, og i tillegg ønsket man å slå sammen noen brosjyrer til en egen "Barn og foreldre"-brosjyre. På grunn av omstrukturering av det rettspolitiske arbeidet ble denne gruppen avsluttet høsten 2008. Det rettspolitiske arbeidet på familierettensområde vil i 2009 ligge under alle gruppene.

7.4 Fri rettshjelp

Denne gruppen har i år samarbeidet med de andre student rettshjelpstiltakene og kommet fram til et felles stå sted i forhold til hva som må legges vekt på i forhold til utarbeidelse av ny lov om fri rettshjelp. Videre har daglig leder vært i møte med statssekretæren i justisdepartementet for å legge fram JURK sine synspunktene på endringer i regleverket som å til for å få til en god rettshjelpslov. Innad på JURK har gruppen utarbeidet et standarskriv om fri rettshjelp, etter dagens regler, til bruk i vår saksbehandling.

7.5 Voldsprosjektet

Våren 2008 flyttet Traffcinggruppen fokuset til vold i nære relasjoner og deltok på en debatt arrangert av magasinet HENNE med samme tema. I etterkant av dette fikk JURK økonomisk støtte fra bladet. JURK valgte å øremerke pengene og sette fokus på den nedre grensen for vold i nære relasjoner. I sammenheng med dette arbeidet ble Justisminister Knut Stortberget invitert til JURK. Dette takket han ja til og kom til JURK for å få et innblikk i vår arbeid. Dette var et inspirerende møte og motiverte medarbeiderne til et videre godt arbeid.

Gjennom vårt arbeid møter vi ofte kvinner som har vært utsatt for vold av sine nærmeste. Ofte tar disse kvinnene kontakt med oss på grunnlag av andre problemer, og voldsproblematikken kommer gjerne frem i en bisetning. Mange kvinner tror ikke det de har blitt utsatt for er vold. De føler seg selv ansvarlig, og tror den behandlingen de blir utsatt for er rettmessig. Mange er usikre på hva de kan gjøre videre. De er redd for at de ikke vil bli hørt og at deres problem er for lite til å bli tatt alvorlig. Vold i nære relasjoner fører videre til andre problemer for disse kvinnene, ikke bare fysisk, men også psykisk, økonomisk osv.

Mange mener strafferammene for denne type lovbrudd er altfor lave. Dette kan nok diskuteres, men ofte er problemet at kvinnene ikke tar tak i situasjonen. De anmelder ikke, og de oppsøker heller ikke annen form for hjelp. Vi opplever gjennom vårt arbeid at vold i nære relasjoner er et stort problem og at dette er kvinner som trenger bedre opplysning om sine rettigheter. Det er et stort udekket behov for tilgjengelig informasjon om hva man kan gjøre og hvilke rettigheter man har som voldsutsatte kvinne.

Den 25. november er FNs internasjonale dagen for bekjempelse av vold mot kvinner. Gruppen mente at denne dagen var en perfekt anledning for å sette fokus nettopp på dette temaet. Dessuten er det alltid greit å ha en bestemt frist å jobbe frem mot. I starten av prosjektet undersøkte vi hvilke andre markeringer som skulle være, men fant etter hvert ut at vi hadde et godt grunnlag for å kunne ha vårt eget arrangement.

JURK utarbeidet i forkant av markeringen en del materiell. En rød varseltrekant med ordet "vold" inni ble symbolet for kampanjen, da nettopp målet med kampanjen var å advare og sette fokus på hvor den nedre grensen for vold er. Slagordet ble "Vold i nære relasjoner – hvor går grensen?". Brosjyren vi utarbeidet var selve kjernen i prosjektet og inneholdt informasjon om hvor den nedre grensen for vold går, samt hvor man kan søke hjelp. For å gjøre oss mest mulig synlige denne dagen bestilte vi også opp t-skjorter som alle som deltok på standen hadde på seg. T- skjortene ble laget i ganske store størrelser, for å kunne passe utenpå vinterjakka. Vi fikk også trykket opp klistermerker som ble satt på kaffekoppene som vi delte ut.

Dagen ble markert med stands i flere byer i Norge med hjelp av de andre rettshjelpstiltakene. I Oslo stod Jussbuss sammen med JURK. Jussformidlingen hadde stand i Bergen, Jushjelpa i Midt-Norge stod i Trondheim og Jushjelpa i Nord Norge hadde stand i Tromsø. Jushjelpa i Tromsø fikk også et innslag i NRK nyhetene.

8 ANNET RETTSPOLITISK ARBEID OG INFORMASJONSARBEID

8.1 Generelt

I tillegg til saksbehandlingen og partsrepresentasjon i konkrete saker, står JURK som tidligere nevnt for et bredt informasjonsarbeid. Utarbeidelse av brosjyremateriell er en viktig del av dette arbeidet, og vår erfaring er at vi på denne måten kan nå ut til flere kvinner. JURK arbeider under prinsippet om ”hjelp til selvhjelp”. Bruken av brosjyrer gjør klientene bedre i stand til å orientere seg om sin rettsstilling og fremme sine rettigheter. Mange kvinner ønsker vår bistand etter at en tvist har oppstått. Informasjon har i så måte en klar forebyggende effekt, og mange konflikter blir mindre ressurskrevende når det eksisterer lettfattelig informasjon i form av brosjyremateriell. Dette vil også lette presset på rettsapparatet og på offentlige kontorer.

8.2 Høringer

JURK er fast høringsinstans, og utformer høringsuttalelser vedrørende lovforslag som berører våre saksområder. Alle høringer ligger ute i sin helhet på vår nettside, www.jurk.no. I 2008 skrev JURK følgende høringsuttalelser:

- Høringsuttalelse vedrørende forslag til endring i arbeidsmiljøloven
- Høringsuttalelse vedrørende elektronisk soning
- Høringsuttalelse vedrørende endringer i barnelova
- Høringsuttalelse vedrørende endringer i likestillingsloven
- Høringsuttalelse vedrørende endringer i gjeldsordningsloven

8.3 Rettspolitisk forening

Daglig leder i JURK har også i 2008 sittet i styret i Rettspolitisk forening.

8.4 JURK i media

JURKs reklamefilm ble vist på reklamefrie dag på TV2 og TV Norge i påske, pinse og jul 2008. I tillegg var JURK gjester på God Morgen Norge på TV2 i forbindelse med 8.mars markeringen.

8.5 Jurkebulletin

Jurkebulletinen blir sendt ut til alle tidligere JURKere som er registrert i vårt adresseregister. PR-gruppen har ansvaret for utgivelsen av Jurkebulletinen. Det har i 2008 vært utarbeidet og sendt ut to utgave.

8.6 Fellesseminaret

Hvert år arrangeres fellesseminar for alle studentrettshjelpstiltakene i landet; Jussformidlingen, Jusshjelpa i Nord-Norge, Jushjelpa i Midt-Norge, JussBuss og JURK.

På seminaret blir sentrale juridiske emner og problemstillinger tatt opp og diskutert. Hensikten med seminaret er å gi tiltakene mulighet til å oppdatere sin kunnskap og øke sin faglige kompetanse. I tillegg er seminaret et verdifullt arrangement for å utveksle erfaringer og diskutere hva som kan gjøres for å forbedre saksbehandlingen for klientene. Fellesseminaret fører også til at rettshjelpstiltakene blir bedre samkjørt, noe som igjen gir klientene bedre hjelp og mer lønnsom utnyttelse av ressursene. Fellesseminaret representerer

en kontinuerlig evaluering av rettshjelpsarbeidet, noe som i neste omgang kommer klientene til gode i form av et bedre rettshjelpstilbud.

Organisasjonene bytter på ansvaret for faglig program, arbeidet med rapportskrivning, søke om økonomisk støtte, føre regnskap samt å ta seg av den praktiske del av seminaret.

Fellesseminaret høsten 2008 ble arrangert av JURK. Seminaret var i år, som to tidligere år lokalisert på Geilo. Temaet for seminaret var diskriminering. Det var lagt opp til at ulike foredragsholdere som snakket om ulike måter å bli diskriminert på og til slutt kom det en representant å snakket om arbeidet rundt en felles diskrimineringslov.

9 INTERN SKOLERING

9.1 Generelt

Det foregår en kontinuerlig og omfattende skolering som den enkelte medarbeider og organisasjonen har stort utbytte av. Hevingen av kompetansenivået kommer klientene til gode i form av et bedre rettshjelpstilbud.

JURK anser det som svært viktig å holde medarbeiderne faglig oppdatert på de juridiske områder som vi hovedsaklig arbeider innenfor. Det er også viktig med praktisk skolering i saksbehandling og partsrepresentasjon. Vi forsøker derfor å øke medarbeidernes kompetanse på dette området, det være seg strategitenkning, forhandlingsteknikk og liknende.

9.2 Opplæringsuken

Hvert semester arrangeres egen opplæring for nyansatte medarbeidere i JURK. Hensikten er å informere medarbeiderne om organisasjonen, gi en generell innføring i saks- og klientbehandling, samt oppdatere og øke den faglige kompetansen på sentrale juridiske emner. Opplæringsuken har dessuten en sosial funksjon, fordi den bidrar til at medarbeiderne blir kjent med hverandre, noe som igjen skaper trygghet i arbeidssituasjonen.

Det blir invitert foredragsholdere både fra universitetet, offentlig forvaltning og instanser, samt fra privat sektor til å holde innlegg og lede diskusjonen under opplæringsuka.

9.3 Foredragslunsjer

Flere ganger per semester inviteres eksterne foredragsholdere til å holde foredrag om ulike rettsområder som er av interesse for vårt arbeid. Foredragene er ment å være av mer uformell karakter og avholdes under vår ordinære lunsjtid. Foredragene holder alltid et høyt faglig nivå og er svært viktig for at saksbehandlerne skal yte kvalifisert rettshjelp.

Foredragslunsjer i 2008:

Kurs i voldsoffererstatning

Tove Smaadahl fra Krisesentersekretariatet

Per Egil Hegge om rettsskriving

Thomas Benestad om erstatning

Erfaringsutveksling med DUS

Gatejuristen

Ulf Stridbeck om nye regler for kjøp av sex

Gro Wildhagen om menneskehandler

Tina Nordstøm og Anne Hellum om Kvinnekonvensjonen

Fri rettshjelp

Besøk hos Dixi

Gjeldsofferalliansen

Internasjonalavdeling ved JURK

10 INTERNASJONALE SAMARBEIDSPROSJEKTER

10.1 Tanzania-prosjektet, samarbeid med KWIECO

JURK inngikk i april 2005 en samarbeidsavtale med med et rettshjelpstiltak i Tanzania. Organisasjonen heter KWIECO som står for Kilimanjaro Women Information Exchange and Consultancy Organ. I stor grad jobber KWIECO etter samme prinsipper som JURK. Mye av arbeidet er basert på frivillig innsats. Dessuten er dette den eneste organisasjonen i Kilimanjaro-regionen som driver både med rettsopplysning og rettshjelp, i tillegg til at de fører prinsipielle saker for retten.

Til tross for at Tanzania har inkorporert Kvinnekonvensjonen (CEDAW) i grunnloven, er situasjonen i praksis derimot at den patriarkalske kulturen og sedvaneretten dominerer. Et særskilt problem er at kvinners tilgang til jord etter sedvanen er prisgitt deres forhold til menn. Kvinnens status defineres gjennom deres rolle som døtre, hustruer eller søstere. Som gift har kvinnen eksempelvis bruksrett til jord, så lenge ektefellen lever. Etter ektemannens død, returneres eiendomsretten som regel til mannens slekt. Dette er noe som er med på å opprettholde et skjevt maktforhold mellom kjønnene, og fører til et samfunn hvor overgrep mot kvinner og barn er en del av hverdagen. Folk flest kjenner ikke til sine formelle rettigheter, og om det gjør det, er det de færreste som mulighet til å hevde dem i praksis.

HIV/AIDS-epidemien også et særlig problematisk for kvinner. Den nasjonale lovgivning fokuserer på forebygging av virusspredning, men det finnes ikke lovregler som gir rettighetene til dem som allerede er rammet. Da kvinner i Tanzania i liten grad råder over egen seksualitet, utgjør de en større andel av de smittede. Smittefaren forsterkes av at ektemenn ofte har sex med kvinner utenfor ekteskapet, samt systemet med flerkoneri ikke er uvanlig. En kvinne kan ikke diskutere seksualitet med sin mann. Hun kan ikke stille krav til bruk av kondom eller HIV-testing. Selv om hun vet at mannens elskerinne er HIV-smittet, tør hun ikke si nei til sex. Sex er ansett for å være en av mannens rettigheter på bakgrunn av medgiften han har betalt for å gifte seg med henne.

Prosjektet har som mål å gi mennesker nødvendig rettshjelp. Rettshjelp skal tilbys alle, men det er særlig fattige kvinner, menn og barn prosjektet retter seg mot. En annen målsetting er å endre det patriarkalske samfunnet, slik at kvinner ikke bare formelt, men også reelt sett oppnår like rettigheter som menn. Et tiltak for å nå denne målsettingen er å bringe konflikter som utspringer av det patriarkalske systemet inn for domstolene. Gjennom rettsavgjørelser som slår fast at kvinner er urettmessig diskriminert, vil det over tid skje holdningsendringer som vil innebære økt likestilling og respekt for menneskerettighetene. Videre er det en målsetting å arbeide for lovreformer. Prosjektet skal gjennomføre holdningsskapende arbeid for å fremme generell respekt for menneskerettigheter i Kilimanjaro-regionen. For å oppnå langsiktige resultater vil holdningsarbeidet rettes spesielt mot barn og unge.

Fra JURKs side, består arbeidet i hovedsak av prosjektforvaltning, blant annet overføring av penger til partnerorganisasjonen og rapportering til FOKUS om prosjektets fremdrift. En annen viktig side av arbeidet er å følge opp en gjensidig erfaringsutveksling. Selv om forholdene i Norge og Tanzania er svært forskjellige, jobber både JURK og KWIECO for å fremme kvinners rettsstilling og yte gratis rettshjelp. Ved prosjektbesøk og utveksling av månedlige nyhetsbrev for begge organisasjonene innsikt i hverandres drift, noe vi alle har dratt nytte av både praktisk og som inspirasjon for videre arbeid. I juni/juli år var JURK på en vellykket prosjektreise i landsbyen Moshi som er der KWIECO har sitt kontor. JURK var svært

fornøyde med organisasjonens utvikling og det konkrete arbeidet for å bedre kvinners rettigheter.

I 2008 fikk JURK og KWIECO innvilget støtte til prosjektet via FOKUS gjennom midler tildelt fra NORAD. I tillegg betaler JURK en egenandel som utgjør 10 % av den totale bistandssummen.

JURK er stolte over å støtte KWEICO. Her finner du virkelig engasjerte kvinner som kjemper for rettferdighet i et samfunn med store utfordringer. Når kvinnene i Tanzania, som utgjør over halvparten av befolkningen, holdes utenfor samfunnsutviklingen, utgjør det ikke bare et overgrep mot kvinnene selv, det hemmer også den demokratiske utviklingen og bekjempelsen av fattigdommen.

10.2 Juridisk rådgivning for kvinner i Litauen

Prosjektet ble innvilget støtte som TV-aksjonsprosjekt for prosjektperioden 2006-2008. Prosjektet ble avsluttet i 2008. Bakgrunn for dette er at Øst-Europa ikke lenger er et satsingsområde for FOKUS.

Prosjektets hovedformål har vært å hjelpe kvinner som er, står i fare for å bli eller har vært utsatt for vold eller menneskehandel. Strategien var å angripe problemstillinger knyttet til disse temaene ved opplysningsarbeid og rettshjelp. Videre søkte prosjektet å lette adgangen til likhet og rettferdighet for kvinner i Litauen, gjennom å tilby rettshjelp, rådgivning og å bistå i rettstvister.

Målgruppen var kvinner i Litauen, og rettshjelpskontoret er plassert i Vilnius. Studentene som har praktisert ved tiltaket tar med seg verdifull erfaring om kvinners rettsstilling i sin fremtidige yrkeskarriere, og kan påvirke andre gjennom sitt videre arbeid. Rettshjelpstiltaket har nådd ut til kvinner med lav inntekt. Dette er kvinner som ellers ikke ville ha fått juridisk bistand. Flere kvinner har også oppgitt at de har kontaktet tiltaket fordi rådgivningen blir gitt av kvinner.

Flere kvinner tok kontakt med rettshjelpstiltaket fordi de hadde hørt om det av andre kvinner som hadde mottatt hjelp. De som selv ikke hadde muligheten til å kontakte mottaket, kunne likevel få glede av prosjektet gjennom den informasjonen tidligere klienter viderefremidlet til andre kvinner.

Etter WIICs og JURKs oppfatning, har prosjektets målsettinger blitt oppnådd. Mange kvinner har henvendt seg til rettshjelpstiltaket. Vi mener at rettshjelpstiltaket i stor grad har bidratt til at kvinner har fått en bedre stilling i Litauen. Både WIIC og JURK har gjennom vårt arbeid erfart at behovet for rettsopplysning er stort hos mange kvinner. Vårt arbeid er etter vår oppfatning egnet til å endre holdninger over tid, og til å føre til økt likestilling mellom kjønnene.

Prosjektpartner var på besøk i Norge i oktober 2008. De hadde blant annet et møte med JURK, hvor mulighetene for videre samarbeid og opprettholdelse av kontakt mellom JURK og WIIC ble drøftet. WIIC ytret i den forbindelse et ønske om videre kontakt.

10.3 Retthjelpstiltak i Latvia- Marta-senteret

Opprinnelsen til prosjektet var at kvinner i Latvia stadig ble utsatt for diskriminering og grove krenkelser, herunder vold i nære relasjoner. Kvinner som tok kontakt med politiet eller andre instanser ble ikke tatt på alvor, og fikk ikke nødvendig oppfølging. I forbindelse med TV-aksjonen i 2005 reiste en representant fra JURK til Latvia og besøkte Marta-senteret, sammen med TV-aksjonens ambassadør, Jens Stoltenberg. Prosjektet ble innvilget støtte som TV-aksjonsprosjekt gjennom FOKUS for perioden 2006-2008. Prosjektet ble avsluttet i 2008. Bakgrunn for dette er at Øst-Europa ikke lenger er et satsingsområde for FOKUS.

Prosjektet har i de tre årene som har gått arbeidet med å gi kvinner som er utsatt for vold i nære relasjoner gratis profesjonell juridisk rådgivning ved konsultasjoner på Marta-senteret og på internett. De har også representert kvinnene i retten. Videre har de jobbet rettspolitisk med holdningsskapende arbeid med tanke på vold i nære relasjoner, og arbeidet aktivt med å fremme likestilling mellom menn og kvinner. Prosjektet har også ønsket å øke den juridiske kunnskapen på feltet vold i nære relasjoner, og i den forbindelse at det skal bli flere dyktige juridiske eksperter på dette området. Det har blitt arrangert kurs og seminarer for ulike yrkesgrupper som er i kontakt med voldsutsatte kvinner, herunder politi og dommere. Gjennom sitt arbeid har prosjektpartner også sett et stort behov for endringer i landets lover, både i strafferetten og på det privatrettslige området. De har derfor også arbeidet aktivt for å påvirke lovgiver med sikte på endringer i gjeldende lovverk.

I tillegg til ordinær drift laget blant annet prosjektet i 2008 en kortfilm om vold i nære relasjoner som skulle bli/har blitt sendt gratis på nasjonal TV og utvalgte kinoer. Hensikten var primært å bevisstgjøre borgerne med tanke på problemstillingen.

Marta-senteret har søkt og fått innvilget støtte fra den Nederlandske ambassaden for å drive prosjektet videre.

Det foreligger ingen umiddelbare planer om et videre samarbeid mellom JURK og Marta-senteret.

10.4 Guatemala-prosjektet, samarbeid med ICCPG

JURK inngikk i 2003 en samarbeidsavtale med Institute of Compared Studies in Penal Sciences of Guatemala (ICCPG). ICCPG er en akademisk NGO som har spesialisert seg i strafferett. Instituttet koordinerer størstedelen av dets aktiviteter med universitetet i San Carlos og andre ikke-statlige organisasjoner som driver med juss og menneskerettigheter. ICCPG arbeiderer med implementering av teori, undervisning og lobbyarbeid, og har også samarbeidsavtaler med forskjellige enheter i Guatemalas rettssystem.

Prosjektets tittel er "Frihetsberøvede kvinners rettigheter". Fengslede kvinner er en svak og ofte glemte gruppe i samfunnet i Guatemala, og det er behov for å sette søkelyset på temaet. Ofte blir kvinnene diskriminert på bakgrunn av etnisk bakgrunn og liten økonomisk evne. Fra prosjektets start i 2003 har programmet foretatt flere undersøkelser som gjelder kvinners soningsforhold, og kvinners møte med rettssystemet. Undersøkelsene viser at rettssystemet i Guatemala ikke tar hensyn til kjønnsperspektivet, og at det foreligger systematiske brudd på menneskerettighetene. Bortsett fra undersøkelsen ICCPG har foretatt, finnes det ingen studier i Guatemala som spesifikt tar for seg kvinners soningsforhold i et kjønnsperspektiv.

Undersøkelsene danner bakgrunnen for prosjektet.

Prosjektet har tre mål:

Mål 1:

Bedre mottakeligheten og inkorporeringen av kjønnsperspektivet i rettssystemet i Guatemala

Mål 2:

Anvendelse av kjønnsperspektivet i rettsprosessen for å fremme menneskerettighetene

Mål 3:

Fremme juridiske instrumenter og mekanismer som garanterer overholdelse av menneskerettighetene i forhold til kvinner i rettssystemet

For å oppnå målene vil den innsikten som allerede er opparbeidet, gjennom blant annet undersøkelsene, anvendes for å utvikle prosjektets aktiviteter og fremme mottakeligheten og kompetansen om temaet.

En stor utfordring for oppfyllelse av prosjektets mål er korrupsjonen som gjennomsyrrer både myndighetene og rettssystemet i Guatemala. Dette forhindrer og vanskeliggjør initiativ og forslag for å bedre rettssystemet, spesielt i forhold til kvinners rettssituasjon. Politivold er utbredt og stilltiende akseptert i Guatemala. Prosjektets aktiviteter og rettssaker mot politivold medfører derfor høy risiko. Rettssakene er imidlertid av prosjektet definert som nødvendige å gjennomføre for å bedre og ivareta kvinners rettsstilling.

Prosjektet er innvilget støtte gjennom TV-aksjonen 2005 ”Vold mot kvinner”.

Oppnådde resultater i 2008

I april 2008 vant ICCPG rettssaken mot to polititjenestemenn som var dømt for voldtekt og tortur mot en mayakvinne mens hun satt i varetekt. Rettssaken var historisk i Guatemalas rettshistorie, da det var første gang at polititjenestemenn ble dømt for overtredelser i tjenesten. Saken har skapt juridisk og politisk presedens, og prosjektet ønsker i tiden fremover å jobbe for å føre flere saker for retten for ivaretagelse av og respekten for frihetsberøvede kvinners rettigheter.

Over en periode på to år har de guatemalteske organisasjonene CONAVIGUA, MOLOJ og ICCPG, og deres norske samarbeidspartnere FOKUS, LAG og JURK, samarbeidet om utgivelsen av en bok som forteller om kvinners viktige kamp for fred og forsoning.

I FNs Sikkerhetsresolusjon 1325 belyses problemene rundt det å være kvinne i krigs- og konfliktsituasjoner. Formålet med resolusjonen er å øke kvinners deltakelse i konfliktløsning og fredsarbeid, i tillegg til å styrke beskyttelsen av kvinners menneskerettigheter i krigsområder. Utgivelsen av boka ”Tejedoras de Paz” er med på å belyse temaene og problemene som blir drøftet i FNs Sikkerhetsresolusjon 1325. Et av målene for boken er at kvinner i andre deler av verden skal kunne lære av erfaringene fra Guatemala. Historiene i boken forteller hvorfor kvinners deltakelse er viktig i arbeidet for fred og gjenoppbygging, samt hvilke utfordringer kvinner i Guatemala nå står ovenfor.

Boken ble lansert i Guatemala City i oktober 2008, og i Oslo i november 2008 på den internasjonale dagen for vold mot kvinner. Arrangementet fant sted i Nobels fredssenter. Boken kan kjøpes for kr 250 ved å kontakte FOKUS.

11 STUDIETUR

11.1 Innledning

JURK har lang tradisjon for å dra på studietur. Dette er en fin måte å øke medarbeidernes kompetanse både sett i et internasjonalt perspektiv og menneskelig. I tillegg blir turen en sosial begivenhet for våre medarbeiderer.

11.2 Amsterdam

JURK valgte å dra på studietur til Amsterdam våren 2008 i forbindelse med kriminalisering av sexkjøp i Norge. JURK ønsket å øke sin kompetanse innefor tema siden JURK var høringsinstans i forbindelse med kriminalisering og sitter i referansegruppe for kampanjen ”stopp menneskehandel”. Under oppholdet i Amsterdam besøkte JURK De Rode Draad som er en organisasjon for sexarbeiderer i Nederland. Videre var vi på omvisning i Red Light district, forelesning med Dr. Siegel ved Vrije Universitetet og besøk i straffedomstolen (ICC) i Haag.

For å gjennomføre turen søkte JURK eksterne bidragsyter om støtte og mottok støtte fra FOKUS, Juridisk studenters stiftelse, Advokatfirma Grette DA og Advokatforeningen.

Det er utarbeidet en egen rapport fra turen som kan ettersendes ved forespørsel.

KONTAKT OSS

Telefon:

22 84 29 50

Adresse:

Juridisk rådgivning for kvinner

Arbinsgate 7

0253 Oslo

www.jurk.no